

Karl Peters: FEHLERQUELLEN IM STRAFPROZESS. EINE UNTERSUCHUNG DER WIEDERAUFNAHMEVERFAHREN IN DER BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND. 2. BAND — SYSTEMATISCHE UNTERSUCHUNGEN UND FOLGERUNGEN. S XII, 371. Verlag C. F. Müller, Karlsruhe, 1972.

На темељу веома савесног истраживања преко 1.100 кривичних предмета код којих је дошло до понављања кривичног поступка проф. Карл Петерс је написао у два тома своје значајно дело „Извори грешака у кривичном поступку”. У првом тому је изложена систематски сребена документација, која показује учињене грешке у кривичном поступку, а други том представља систематско истраживање и излагање извора грешака, као и презентирање одговарајућих закључака. На крају је и додатак документационог материјала за још 25 кривичних предмета, као и потребни регистри који олакшавају коришћење овог обимног дела. (За први том в. наш приказ у овом часопису бр. 4/1971, стр. 452—453).

Истраживање грешака и њихових извора аутор врши у оквиру следећих тема: доказна средства, обухватање доказа, понашање правосудних органа, проблематика времена, кривични поступак и његова околина, кривично процесно право и расветљавање чињеничног стања. На крају су изнесени и предлози за реформу како кривичног права тако и кривичног процесног права. Богатство и сложеност садржаја ове књиге намеће ограничено домета једног приказа, побуђујући истовремено и интерес за њено исцрпно и целовито студирање.

Могућност појаве извора грешака у области доказних средстава размотрена је с обзиром на разликовање личних и материјалних извора доказа, с тим што је у обзир узет и тзв. комбиновани доказ. Тако су проучени испит окривљеног и сакривљеног, сведочења и вештачења и материјални доказ и увиђај.

Код окривљеног су од интереса његово признање и порицање, као и оповргавање једног или другог. Истовремено пажњу привлачи и понашање окривљеног у току поступка. Извори грешака се крију у обиму и квалитету признања и порицања као и оповргавања. С овом проблематиком се повезује и алиби као доказ. Исказ саокривљеног је исто тако често пута камен спотицања. Што се тиче понашања окривљеног у поступку, реч је о његовом коришћењу и некоришћењу правних средстава. Мотивације за ово понашање могу бити различите. Но, само, понашање по правилу не може бити доказ о кривичи.

Проучавање сведочења је на изванредан начин од посебног интереса, јер се с њим најчешће срећемо у поступку. Но, кад је реч о изворима грешака, треба имати на уму да су за тачно сведочење неопходне претпоставке и то: спремност на истину и способност за истинито излагање. Ове две претпоставке су садржајно веома сложене и повезују се са сватањем личности сведока. Дакле, опасности се крију у проблематици истинољубивости и у аналитичком сагледавању способности сведока да да истинит исказ. После овог од интереса су правци исказивања, тако напр. искази који терете и који олакшавају ситуацију окривљеног; тачни и нетачни искази; и др. Истовремено пажња мора бити усредсређена и на личност

сведока. У обзир долази разликовање нормалних и ненормалних лица, мушкараца и жена, деце и старих људи; итд. Излажући све ове аспекте, аутор их илуструје и грешкама до којих је дошло у кривичном поступку код појединих кривичних предмета. Но, одмах треба рећи да ове илустрације не поткрепљују претходно изграбене ставове, већ напротив својим постојањем намећу одребене закључке. Овај метод илустрирања и природа илустрација карактеристични су за сва излагања у књизи.

О вештачењу. Проучавани кривични списи показују да је код једне петине кривичних предмета дошло до примене вештачења, као и да је вештачење у добром броју случајева било из ових или оних разлога извор грешака. Вештачење се посматра под углом његове везаности за утврђивање способности за виност и везаности за материјални доказ. Посебно је дат осврт на вештачење рукописа и на вештачење у саобраћајном кривичном праву.

На овом месту задржаћемо се само на вештачењу везаном за материјални доказ и указаћемо на неке разлоге услед којих ово вештачење може бити нетачно, односно ако је штавише и тачно може довести до погрешних закључака. Тако на пр. недовољно прикупљање потребног материјала за вештачење, нејасно постављена питања, оскудна тврђења од стране вештака, превишање тешкоћа вештаковог исказивања, недовољна стручност вештака, преурањени закључци и хипотезе, и др. На страни судије, који је позван да оцени вештачење, могу се појавити следећи недостаци: недовољно познавање личности и стручности вештака, вођење доказног поступка на темељу непотпуног мишљења вештака тамо где се пропуштено не може поправити, некритично прихватање мишљења вештака, погрешно тумачење мишљења вештака, и др. Дакле, још једном смо сучени са веома сложеном проблематиком вештачења као доказног средства у кривичном поступку.

Код материјалног доказа указали бисмо само на неке недостатке и опасности. Тако напр. пропуштено тражење материјалних доказа, мањиво узимање материјалног доказа (нетачно узимање материјалног доказа, нејасан материјални доказ и фалсификован материјални доказ) и отклањање материјалног доказа путем фалсификовања доказа.

После овог следи проблематика обухватања доказа. Овде су посредни недостаци који се јављају у појединим фазама поступка. Тако напр. недовољни извијаји у претходном кривичном поступку. Најглавнији недостаци били би и то: касно започети извијаји; недовољно припремљени извијаји; недовољно искоришћавање доказних могућности; примена недозвољених доказних метода; недовољно истраживање личности; и др.

Посебно поглавље је посвећено недостацима који се могу појавити на страни правосудних органа. Реч је о судијама и судијама-лаицима, државном тужиоцу и полицији, као и браниоцу. Код сваког од њих могу се срести извесни недостаци у раду у току поступка, који негативно утичу на одлучивање о кривичној ствари.

У вези с проучаваним материјалом аутор разматра и време као извор могућих грешака у кривичном поступку. Овде он разликује утицај временских епоха од питања времена у појединим кривичним предметима. Тако су временске епохе карактеристичне за домет појединих дисциплина које се примењују у кривичном поступку, као напр. што је случај с криминалистиком. Временска раздобља због својих схватања могу утицати и на откривање појединих кривичних дела, напр. побачаја, паљевина, привредних кривичних дела, кривичних дела у области дрога и др. Протек времена утиче и на правна схватања. С овим излагањима аутор је начео једну веома интересантну и значајну проблематику.

Веома кратко и рекли бисмо недовољно аутор се задржао на значају штампе и других медија информисања, али је корисно да није изоставио и овај могући извор грешака у кривичном поступку.

Најзад пред нама је и осврт аутора на тему да и само кривично процесно право својим одредбама може да утиче на могућност свестраног и потпуног расветљења кривичне ствари.

На крају аутор се бави низом питања из области реформе кривичног права и кривичног процесног права, износећи и образлажући своје предлоге за реформу. Ове странице су од посебне вредности у овом значајном делу савремене кривичнопроцесне литературе.

проф. др Д. В. Димитријевић

Wilhelm Haddenhorst: DIE EINWIRKUNG DER VERFAHRENSRUEGE AUF DIE TATSAECHLICHEN FESTSTELLUNGEN IM STRAFVERFAHREN. EINE UNTERSUCHUNG ANHAND DER HOECHSTRICHTERLICHEN RECHTSPRECHUNG EINES JAHRES. S. 130. Verlag C. F. Müller. Karlsruhe, 1971.

Студија W. Hadenhorsta посвећена је питању да ли се може отклонити понављање кривичног поступка, ако се за разлог овог понављања сазнало пре правоснажности судске одлуке, наиме да ли и у којој мери процесна жалба тј. приговор недостатка процесних претпоставки утиче на утврђене реалне чињенице у кривичном поступку. Ово је од посебног интереса када се има у виду постојање ревизије у немачком кривичном процесном праву и у вези с процесном жалбом у великој мери присутно формално правно мишљење. Аутор је ову проблематику проучавао не само посредством литературе већ и истраживањем кривичних списа. Он је имао пред собом једногодишњу праксу највишег суда у Савезној Републици Немачкој. Реч је о 76 кривичних предмета у 1964. години у којима је дошло до укидања пресуде због повреде поступка или постојања апсолутног разлога за ревизију. Ово проучавање живих материјала је с методолошког становишта за сваку препоруку, иако би се могло приговорити да судска пракса од године дана представља мален фонд за сигурнија научна закључивања. Но, с овим не бисмо желели да доводимо у сумњу резултате до којих је аутор дошао у своме раду.

У првом одељку студије марљиво је изложена документација. То је са стручног становишта веома интересантна и поучна лектира. Други одељак је посвећен аналитичи проучаваних кривичних предмета и на крају се налази свођење резултата. Аутор констатује да је суд у низу случајева дозволио да процесна жалба утиче и на већ утврђене реалне чињенице, што је имало за последицу и преиначење пресуде у кривичној ствари. Извршена је пажљива конфронтација схватања у литератури са ставовима у проучаваној судској пракси. По свему судећи становишта судске праксе су ближа животу и његовим потребама. Најзад у трећем одељку аутор је посебно размотрио у вези с проучаваним кривичним списима проблематику ранијих саучесника као сведока и простирање ревизије на саокривљене.

На крају треба поменути да се студија W. Haddenhorsta на одређени начин повезује са истраживањима грешака и њихових извора у кривичном поступку, која је спровео професор Карл Петерс и објавио у делу „Извори грешака у кривичном поступку“ (в. приказ у „Анали Правног факултета у Београду“, бр. 4/1971. и 1/1973).

Проф. др Д. В. Димитријевић

Milton Friedman: TEORIJA NOVCA I MONETARNA POLITIKA Beograd, Izdavačko preduzeće »Rad«, 1973, str. 296.

Појава збирке радова оснивача чувене „Чикашке школе“ у монетарној теорији и једног од несумњиво најпознатијих и најјеминентнијих живих монетариста представља прворазредни догађај који пада управо у време